

залучення волонтерів для допомоги спеціалістам у благоустрої саду; розширення представлених колекцій та створення нових цікавих геоботанічних та експозиційних ділянок.

Для оптимального функціонування маршруту необхідно окреслити систему його моніторингу. Оскільки дана стежка є осінньою, і розрахована на проходження в період з вересня по жовтень, вона не отримує надлишкового антропогенного навантаження. Таким чином, екомаршрути можуть проводитись щодня, окрім неділі, впродовж двох місяців. Інші 10 місяців стежка має час на відновлення, проте деякі її пункти можуть бути включені до інших екскурсій та маршрутів.

- 1.Дмитрук О.Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу Навчальний посібник. - К.: Альтерпрес, 2004. - 192 с.;
- 2.Кекушев В.П., Сергеев В.П., Степаницкий В.Б. Основы менеджмента экологического туризма Учебное пособие. - М.: Издательство МНЭПУ, 2001. - 60 с.;
- 3.Храбовченко В.В. Экологический туризм Учебно-методическое пособие. - М.: Финансы и статистика, 2003. - 208 с. ;
- 4.David A. Fennell. Ecotourism programme planning. – UK: Cromwell Press, 2002. – 269p.
- 5.Jennifer Hill, Tim Gale. Ecotourism and environmental sustainability: principles and practice. – UK: MPG Books Ltd., 2009. – 204p.
- 6.Martha Honey. Ecotourism and sustainable development: who owns paradise? – 2nd ed.: Island Press, 2008. – 531p.
- 7.Ralf Buckley. Ecotourism: principles and practices. – UK: Cambridge University Press, 2009. – 363p.
- 8.<http://www.nbg.kiev.ua/> - офіційний сайт НБС ім. М.М. Гришка

УДК 910.2+796.5 (477)

Дмитрук О.Ю., Федорова К.В.

ЕКОСТЕЖКА «ЧАРИ ГОЛОСІЄВА»

У статті досліджено зміст оздоровчої та рекреаційної діяльності в межах Голосіївського лісу. Запропоновано проект екологічної стежки “Чари Голосієва”

In the article the content of heath-related and recreation activity in the Golosyiv's forest were analysed. The project of the ecotour «Sorceries of Golosyiv».

Постановка наукової проблеми. В останні роки спостерігається підвищення інтересу туристів до мало змінених природних територій, де наявні рідкісні та унікальні природні об'єкти, прагнення до гармонійного співіснування з природою, що реалізується через розвиток екологічного туризму. Екотуризм сприяє збереженню цілісності природного середовища чи принаймні мінімізації шкоди, що завдається природі, ефективному сталому розвитку регіонів, де він розвивається, та масовій екологічній освіті та вихованню населення. Останнє найчастіше здійснюється завдяки розробці та впровадженню екологічних стежок. Розробка екостежок в межах мегаполісів є надзвичайно актуальною. Не є винятком і Київ з його унікальним Голосіївським лісовим масивом переважно природного походження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові підвалини для дослідження Голосіївського лісу та методику складання екостежок в його межах закладають праці співробітників НПП «Голосіївський»: Крижановської О.Т., Прядко О.І., Арапа Р.Я., Онищенко В.А., Зуба Л.М., а також магістрів кафедри географії України КНУ імені Тараса Шевченка Борідченко О.В., Галатенко І.Г., Гондарєвої К.В.

Виявлення невивчених сторін дослідження. Не зважаючи на те, що екологічні стежки є одним із способів раціонального використання природного середовища для задоволення рекреаційних і пізнавальних потреб населення, питання розробки і впровадження екостежок залишається відкритим. Зокрема, в межах НПП «Голосіївський» на сьогодні офіційно затвердженими є лише два екологічних маршрути. При цьому відсутнє належне їх маркування та облаштування. Інші екостежки взагалі мають статус проектів. До того ж, ці стежки мають єдине тематичне спрямування – ботанічне, хоча Голосіївський ліс має велике ландшафтне та біотичне різноманіття, значний історико-культурний потенціал.

Метою даної статті є дослідження ботанічного та сакрального потенціалу території «Голосіївського» НПП, розробка на цій основі відповідного проекту екологічної стежки, формування у населення екологічного ставлення до природи.

Виклад основного матеріалу. Екологічна стежка «Чари Голосієва», яка має сакрально-ботанічне спрямування, проходить в межах національного природного парку «Голосіївський», що був створений 27 серпня 2007 р. на площі 4525,52 га.

Екостежка «Чари Голосієва» має загальну довжину 5010 м і нараховує 10 оглядових точок. Стежка розрахована на школярів віком від 12 років та на дорослих з середнім рівнем фізичної підготовки. Орієнтовний час проходження маршруту з середнім темпом руху становить 2-2,5 години (без врахування тривалої екскурсії до Свято-Покровської Голосіївської пустині).

Дістатися пішохідної частини екостежки можна маршрутним таксі № 212 зі станції метро «Либідська», зупинка «корпус № 2» на перехресті вул. Генерала Родимцева та Героїв Оборони. Далі прямуємо в південному напрямку вздовж вул. Генерала Родимцева 900 м. За 50 м до першої оглядової точки на нашому шляху зустрічається вивіска Національного природного парку «Голосіївський», яка окреслює призначення, загальну характеристику та основні правила поведінки на території парку.

Пройшовши вниз дорогою, опиняємося на *першій оглядовій точці* «Дідорівські озера». Цей каскад озер, що складається щонайменш з чотирьох, своїм утворенням та існуванням завдячує підземній річці, що тече на глибині від 15 до 150 м і впадає у Дніпро на глибині 20 м поблизу Корчуватого. Оглядова точка № 1 розташована саме на узбережжі озера Дідорівка, що розташоване біля підніжжя голи Кумпол і є найбільшим з усіх озер каскаду. Окрасою озера є зарості водяного горіха плаваючого, що

занесені до Червоної книги України.

Прямуючи далі майже 500 м вздовж озера і обігнувши його з західного боку, стежка веде нас вгору до *другої оглядової точки «Кленовий ліс»*. Саме тут Голосіївський ліс вражає різноманіттям свого рослинного світу. Адже не зважаючи на те, що основним типом лісу є сосновий, дубовий грабовий, в цьому місці значного поширення набув кленовий ліс з переважанням клену гостролистого та клену польового.

Спустившись до озера, прямуємо далі на північний схід 987 м. Стежка виводить нас до *третьої оглядової точки – «Голосіївські ставки»*. З цієї точки нашому оку відкривається вид на три озера: Тумбочка, Гниле та Мітькине. Найменше озеро Тумбочка дуже заболочене, його плесо затягнуте ряскою, заросло очеретом.

Верхня водойма каскаду Дідорівських ставків – озеро Гниле – одна з найбільших (має площу 3 га), вона не використовується для риборозведення, як два нижні у каскаді ставки, тому її екосистема найменш порушена. Водойма ця ідеально придатна для гідробіологічних досліджень. Лише водяних рослин тут нараховується біля 20 видів.

Але стежка веде нас далі. Перейшовши озеро Тумбочка по дамбі зі східного боку і прямуючи далі на північний захід, нарешті потрапляємо до воріт *Свято-Покровської Голосіївської пустині (четверта оглядова точка)*. Голосіївська пустинь заснована на землі, що була придбана Молдавським Воеводою Петру Мовіле (1596-1647, пізніше Митрополит Київський Петро Могила, що прославлений у ліку місцево-вшанованих святих Української Православної Церкви). Прийнявши чернецтво і ставши Архімандритом Києво-Печерського монастиря, він збудував у 1631 р. в Голосіївському маєтку церкву – на честь молдавського великомученика Іоанна Нового (Сочавського).

Відчувши велич цього храму, екологічна стежка веде нас далі, вздовж Голосіївських ставків на північний схід до *наступної зупинки «Цілюще джерело»*. Тут з-під лісових схилів б'ють численні джерела. За цілющі властивості їх води назвали святими.

На одному з джерел прихильники здорового способу життя облаштували купіль. Вода тут ніколи не замерзає, навіть у люті морози. А влітку, в затінку двох велетнів-дубів навіть у сильну спеку вона залишається приємно прохолодною. Температура води в купелі завжди становить +8°C.

З північно-західного боку вгору ведуть саморобні сходинки. Подолавши їх, обов'язково зробіть невеличку зупинку, щоб дати можливість відновитися вашому серцебиттю та диханню. Достатньо буде 2-3 хвилин. Весь час стежка веде то вгору, то вниз. Пройшовши 454 м, зупиняємося на *шостій оглядовій точці «Грабовий ліс»*. Тут прохолодно й темно у порівнянні з лісом поблизу ставків. Це грабова діброва або грабняк – основний тип лісу в Голосієво. Основна деревна порода Голосіївського лісу – граб звичайний – добре уживається з кленом гостролистим. З чагарників у грабових лісах можна клен польовий, бруслину бородавчасту,

бузину чорну. Прямуючи на північ від точки «Грабовий ліс» 435 м, стежка виходить на вулицю Блакитного. Повернувши на захід, проходимо вздовж вулиці ще 88 м і опиняємось на *наступній оглядовій точці*, що має назву «Дуб Рильського». Дуб звичайний – одна з найпоширеніших порід дерев в Україні, має міцну розлогу крону і сягає у висоту до 40 м. Це довговічне дерево.

Далі прямуємо на захід вздовж вулиці Генерала Родимцева, через 619 м навпроти водонапірної башти повертаємо праворуч і йдемо ще 387 м. Виходимо до *Горіхуватського струмка*, який і є *наступною оглядовою точкою* нашого маршруту. Протікаючи парком, струмок утворює низку ставків, так звані Горіхуватські ставки. Площа акваторії ставків становить 5,1 га. Після витоку з останнього зі ставків, струмок ховається в колектор, яким тече аж до впадіння до Либеді.

Але стежка веде нас далі до *передостанньої точки «Горіхуватське озеро»*. Від попередньої зупинки до нього лише 166 м. Озеро знаходиться на схід від головного входу до парку. Цей став має ще більші розміри за попередні та більш зарослий. Окрасою Горіхуватського ставка є зарості глечика жовтого, водяного горіху плаваючого, очерету звичайного. Це озеро – улюблене місце гніздівлі диких качок та болотяних курочок.

Пройшовши 300 м на північний схід вздовж озера, ми нарешті опиняємось на *останній точці «Пам'ятник ведмежаті»*. Тут і, дійсно, встановлений пам'ятник цьому ссавцю. Серед рослинності тут вже переважають ялівець козацький, туя, формові екземпляри граба, ялина звичайна, ялина срібляста, верба плакуча, тополя пірамідальна.

Прямуючи далі, виходимо на проспект 40-річчя Жовтня. Повернувши на південний захід, звідси можна дістатися зупинки.

Таким чином, розроблення і впровадження екологічних стежок в межах об'єктів ПЗФ і особливо в мегаполісах є необхідним та актуальним, адже це сприяє інвентаризації та кількісно-якісному оцінюванню наявних рекреаційних природних та історико-культурних ресурсів, фінансово-організаційному забезпеченню об'єктів ПЗФ відповідною рекреаційно-туристичною інфраструктурою та, врешті-решт, формуванню у туристів та місцевих жителів інтелектуально-гуманістичного світобачення та патріотичного ставлення до природної і культурної спадщини країни [1.с.102]. І Голосіївський НПП як найбільш зелений куточок міста має всі можливості для реалізації цієї концепції.

1.Архіпова Г.І., Ярова С.М. Екотуризм на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду.// Вісник НАУ, №2, 2009. – с. 100-104.

2. Дробот Б.В., Клєстов М.П., Онищенко В.А., Прядко О.І та ін. НПП «Голосіївський» - перші кроки становлення.

3.Зуб Л.М., Мартиненко О.І., Межжеріна Я.О., Кушніренко Л.А. Екологічна стежка «Голосіївський ліс» - К.: ІНЕКО, 2001. – 76 с.

4. Прядко О.І., Арап Р.Я. та ін. Літопис природи/ НПП «Голосіївський», том 1,2. – Київ, 2010. – 270 с.

5. Природно-заповідний фонд м. Києва. Довідник /Ред.кол. Мовчан М.М. та ін. – Київ, 2001. – с. 7, 13, 37. 6. prpg.gov.ua – офіційний сайт НПП «Голосіївський».